

Nieuwsbrief 38

14 februari 2023

Expositie Diogenes nog tot en met 4 maart

Sinds 14 januari is de tentoonstelling over de geschiedenis en het werk van Diogenes te zien in de Centrale Bibliotheek in het centrum van Leiden (Nieuwstraat 4). Het is de eerste activiteit in het kader van het vijftigjarig bestaan van de stichting.

De expositie geeft een overzicht van de ontwikkeling van Diogenes en van de panden die de stichting in de loop van de jaren heeft gerestaureerd.

Voorbeelden van wat er in de vitrines en aan de muur te zien is:

- een plattegrond van de binnenstad met een overzicht van alle panden van Diogenes;
- foto's van panden vroeger en nu en van een aantal restauratieprojecten;
- informatie en foto's over de sloop door de gemeente en de restauratie door Diogenes bij de hoek van de Hogewoerd en de Watersteeg;
- boeken die zijn uitgegeven bij het 20- en het 40-jarig bestaan van Diogenes;
- informatie over jaarringenonderzoek bij eeuwenoude balken;
- en vondsten die gedaan zijn bij de restauratie van de Latijnse School (waaronder aardewerken potjes uit het begin van de vijftiende eeuw) en bij de restauratie van Hogewoerd 59-63 (waarbij ook bijzondere behanglagen en een muurschildering uit de achttiende eeuw werden aangetroffen).

Positieve reacties

Veel mensen reageren enthousiast op de tentoonstelling. Zowel de inhoud als de vormgeving van de panelen en vitrines krijgt veel waardering.

Ook in de media is er aandacht voor het jubileum van de stichting en voor de expositie.

Zo schreef Erfgoed Leiden en Omstreken in een bericht op Facebook: "[We feliciteren Stichting Diogenes Leiden met deze prachtige tentoonstelling. Een kroon op 50 jaar monumentenzorg in Leiden.](#)"

Ook het Leids Nieuwsblad ("[Een tentoonstelling over de monumenten van Diogenes](#)") en sleutelstad.nl ("[Diogenes maakt de stad al vijftig jaar een stukje mooier](#)") besteedden aandacht aan de tentoonstelling.

De voorzitter van Diogenes werd geïnterviewd over het werk van de stichting in [het programma Cultuur071](#) op Sleutelstad Radio,

Nog enkele weken te zien

De tentoonstelling is te vinden op de begane grond van de bibliotheek, in de doorgang die wordt aangeduid als *Het Straatje*. Zaterdag 4 maart is de laatste dag.

De openingstijden zijn maandag tot en met vrijdag van 9:00 tot 18:00 uur (op woensdag en donderdag tot 21:00 uur) en op zaterdag van 10:00 tot 17:00 uur. Op de laatste zondag van de maand is de bibliotheek geopend van 13:00 tot 17:00 uur.

Meedenken over de financiële armslag van Diogenes

De Stichting Diogenes Leiden is een gezonde organisatie met een sluitende begroting. De meeste panden die de stichting in eigendom heeft zijn vrij van hypotheek.

Diogenes wil ook na de recente aankoop van het pand Hogewoerd 132 doorgaan met het aankopen, restaureren en verduurzamen van monumentale en andere beeldbepalende panden. Om ook meer en wat grotere projecten te kunnen aanpakken, denkt het bestuur na over mogelijkheden tot verbreding van de financiële armslag van de stichting.

Een van de opties is inbreng van particulieren en instellingen die de doelstelling van Diogenes onderschrijven en voor langere tijd geld aan de stichting willen lenen. Diogenes kan daarbij zekerheid bieden via hypotheek op een of meer van haar panden.

Het bestuur komt graag in contact met iemand met financieel-economische expertise die op vrijwillige basis wil meedenken over de uitwerking van deze en eventuele andere financiële opties.

Reacties zijn van harte welkom bij het bestuur van Diogenes via voorzitter@diogenes-leiden.nl of penningsmeester@diogenes-leiden.nl.

Een opknapbeurt voor het appartement Watersteeg 9

Watersteeg 9 is het voorste appartement op de tweede en derde verdieping van het pand op de hoek van de Hogewoerd en de Watersteeg. Het heeft een breed uitzicht op de Sint Jorissteeg.

Eind december verhuisde de huurster van het appartement. Van die gelegenheid is gebruik gemaakt om de keuken en de badkamer te vernieuwen voordat begin februari nieuwe bewoners er hun intrek namen.

Meer foto's van het interieur van het appartement zijn te zien op de pagina [Watersteeg 9 in februari 2023](#) van de website van Diogenes

Jan Walraad: de restauratie van de Latijnse School

Na de sloop van het MSG-gebouw aan de Pieterskerkgracht in 1969 verkeerde de Latijnse School in een erg vervallen staat. Het gebouw stond al jaren leeg en de sloop van het buurpand maakte het er niet beter op. Al spoedig na de oprichting van de Diogenes in 1973 rees de gedachte dat het goed zou zijn als Diogenes na Lokhorststraat 18-22 ook de Latijnse School zou restaureren. Het duurde echter vele jaren voordat de financiering rond was. Uiteindelijk lukte het in 1980 om overeenstemming te bereiken met de gemeente Leiden en de beoogde

huurder, de Schooladviesdienst. Er werd toen ook een aannemer gevonden.

Het plan voor de restauratie werd gemaakt door de architect Jan Walraad (1931-2016) uit Brielle, die ook veel andere restauratieprojecten in Leiden op zijn naam heeft staan, zoals de Zijlpoort, de bovenbouw van de Koornbrug en de waltoren Oostenrijk.

De restauratie nam twee jaar in beslag. Na de voltooiing schreef Walraad een stuk voor Bulletin 16 van de toenmalige Vereniging van Vrienden van Diogenes. Zijn nabeschuiving is nog steeds het lezen waard.

TERUGBLIK

De voltooiing van een restauratie heeft vaak iets weemoedigs.

Meestal is jarenlang door opdrachtgevers gewerkt aan een goede bestemming van het monument en aan een sluitende financiële opstelling. Het restauratieplan verdwijnt tijdens de aanvraagprocedure der subsidies voor geruime tijd in de ijskast.

Maar niettemin leven alle betrokkenen toe naar het moment, waarop de uitvoering van de restauratie daadwerkelijk ter hand wordt genomen.

En dan volgt een dynamische periode, waarin het monument naar zijn bestemming toegroeit en op verrassende wijze terugkeert naar het belangwekkende stukje geschiedenis, dat het vertegenwoordigt. Bij de voltooiing is dan plotseling een langdurige en boeiende periode ten einde: vandaar die weemoed.

In Bulletin 11 van de Vereniging van Vrienden van Diogenes, februari 1980, sprak de heer D.E. Krantz, voorzitter van de Stichting Diogenes Leiden, de verwachting uit dat nog in dat jaar begonnen zou kunnen worden met de restauratie van de Latijnse School, een verwachting, die werd bewaarheid.

Op 8 mei 1980 kon de aanbesteding worden gehouden onder 3 aannemers. Daarvóór was aan planvoorbereiding en subsidie-aanvraag een periode verstreken van bijna 5 jaar.

Het aannemersbedrijf Du Prie te Leiden had de laagste inschrijfsom met een bedrag van f. 1.815.800,-, exclusief b.t.w. De opdracht aan het aannemersbedrijf kon op 18 juni 1980 worden gegeven en op 4 augustus 1980 startte de restauratieploeg, onder aanvoering van de uitvoerder, de heer J.H. Noordermeer. Zoals gebruikelijk werd er begonnen met het slopen van slechte en niet-passende onderdelen van het gebouw. Daarbij komen altijd wel min of meer aardige gegevens te voorschijn, die voor de verdere restauratie van belang zijn. Zo waren de fraaie balklagen van moer- en kinderbinten, een balklaagtype, dat na 1650 niet meer voorkomt, een grote verrassing, na het slopen van de stucplafonds eronder.

Een andere boeiende vondst was de put ter plaatse van de entreehal, waarin tal van interessante zaken van historisch belang werden gevonden; een vitrine met inhoud in de hal getuigt ervan.

De restauratie van de kap, die na het sloop- en breekwerk volgde, was een van de meest boeiende onderdelen van het werk. De zware eiken kapspanten behoefden nauwelijks enige verbetering en dat was opmerkelijk voor een constructie van 380 jaar oud. De daksporen en de goten behoefden wel een grondige verbetering; het dak werd voorzien van een beschieting met isolatie.

Alle vloeren en balklagen werden gerestaureerd, waarbij verrotte balkopleggingen, te licht gedimensioneerde balken en zwamvorming voor de nodige problemen zorgden. Het metselwerk van de voorgevel was, mede door een eerdere restauratie, in redelijke staat en behoefde slechts partiële verbetering. Dit gold ook voor de linkerzijgevel aan de Schoolsteeg, hoewel daar het voegwerk in slechte staat was. De rechterzijgevel was zeer bouwvallig. Het oorspronkelijke plan om toch zoveel mogelijk in onderdelen te restaureren moest worden verlaten; het grootste deel van de gevel is nu, na sloop, opnieuw opgemetseld. Daarbij is veel aandacht besteed aan de waardevolle onderdelen, zoals gemetselde bogen en de gemetselde sierrand onder de dakgoot.

Het interieur is aangepast aan de eisen van de gebruiker van de Latijnse School, de Schooladviesdienst Leiden. De oorspronkelijke structuur van het gebouw is daarbij maximaal gerespecteerd en als zodanig duidelijk herkenbaar gebleven.

Het is goed, de aandacht te vestigen op het waardevolle ambachtelijke werk, dat bij een restauratie als deze steeds weer bewondering wekte. Het vakmanschap van gouden handen is bij nagenoeg elk onderdeel van de restauratie nodig geweest, maar in het bijzonder was dat het geval bij de restauratie van de fraaie toegangspoort en van de hoofdtrap. Met veel geduld werd het natuursteenwerk van de toegangspartij deel voor deel hersteld; enkele niet meer te handhaven onderdelen, zoals de tympaanvulling, werden in kunststof nagegoten.

De royale hoofdtrap moest worden doorgetrokken naar de zolderverdieping, zodat het bovenste deel naar het voorbeeld van het aanwezige deel, nieuw is gemaakt en dat was, en is, ook een voorbeeld van vakmanschap.

De tijd en de veiligheid stelden eisen, waardoor, zo onopvallend mogelijk, moderne voorzieningen zijn opgenomen in het gebouw. Genoemd kunnen worden de lift, een invalidentoilet, twee vluchtrappen en een verwarmingsinstallatie.

En zo kon dan, op 25 juni 1982, het gebouw officieel geopend worden, na 95 werkweken toegewijde arbeid, 23 bouwvergaderingen, een even groot aantal werkbesprekingen en na de productie van ruim 50 tekeningen.

De weemoed van een voltooiing van een restauratie dus, temeer daar er steeds sprake was van een constructieve en plezierige samenwerking tussen alle betrokkenen bij het werk.

J. Walraad, architect.

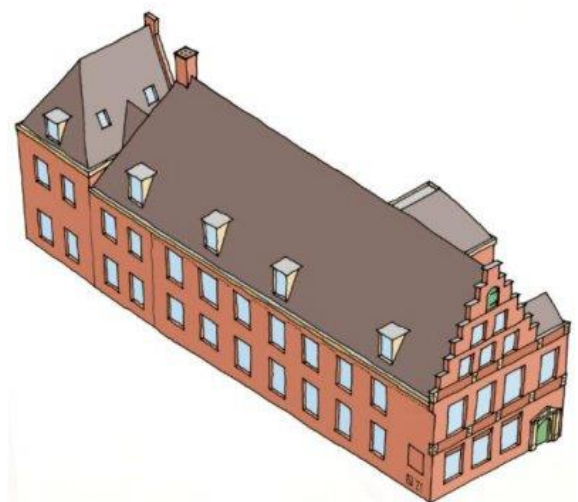

Jan Walraad in 1981 in Leiden

Jan Willem Walraad: de verduurzaming van de Latijnse School

In Nieuwsbrief 35 stond een artikel over een onderzoek door ir. E.J. Nusselder naar de mogelijkheden om de Latijnse School te verduurzamen. Het onderzoeksrapport bevatte aanbevelingen om het pand stapsgewijs energiezuiniger te maken met behoud van het monumentale karakter van het gebouw.

Diogenes heeft onlangs aan Jan Willem Walraad van [Walraad architecten](#) opdracht gegeven om de aanbevelingen verder uit te werken en de benodigde vergunningen aan te vragen. Jan Willem Walraad is een zoon van Jan Walraad die begin jaren 80 de architect was bij de restauratie van de Latijnse School. In gesprekken bleek dat hij alle tekeningen uit de tijd van zijn vader nog in zijn archief heeft. Die tekeningen zijn nu weer bruikbaar, maar moeten natuurlijk wel vertaald worden naar het huidige digitale tijdperk. De komende maanden gaan Jan Willem Walraad en zijn bureau met deze opdracht aan de slag.

Een tekening uit het rapport van Nusselder

De gebruikers van Hogewoerd 132 in de twintigste eeuw

De informatie over Hogewoerd 132 op de website van Diogenes is aangevuld met foto's van het pand uit de afgelopen honderd jaar en met krantenberichten over de gebruikers van het pand. Ze zijn voor een deel afkomstig van een inwoner van Leiden, die oude foto's die hij in bezit had graag wilde delen. Een daarvan is de foto hiernaast, die hoogstwaarschijnlijk in de jaren 50 is gemaakt.

Hogewoerd 132 is meer dan vijftig jaar in gebruik geweest als sigarenwinkel. De winkel werd in 1918 opgericht door Theodorus Laken, die echter al in 1919 overleed. Zijn weduwe zette daarna de zaak voort. Na haar overlijden in 1943 nam hun dochter, 'meijuffrouw' Annie Laken, de winkel over. Zij vierde in 1968 het 50-jarig bestaan van de zaak en haar 25-jarig jubileum als ondernemer. Eind 1970 besloot ze de zaak te sluiten.

Na 1970 heeft Hogewoerd 132 nog diverse andere gebruikers gehad. Een daarvan was de wijnhandel *Cave Grand Cru*, die er vanaf 1993 gevestigd was. Ook uit die tijd is een foto toegevoegd.

Meer over de geschiedenis van het pand is te lezen op de pagina [Hogewoerd 132](#).

Onderzoeken voor de restauratie van Hogewoerd 132

In januari zijn onderzoeken gedaan in het kader van de voorbereiding van het restauratieplan voor Hogewoerd 132. Zo is de fundering gedeeltelijk blootgelegd door het graven van een sleuf, is een peilbuis geplaatst voor het meten van de grondwaterstand en zijn de goten opgemeten. Meer informatie is te zien en te lezen op de website van Diogenes: [Hogewoerd 132: onderzoek aan de buitenkant](#).

Reageren op de nieuwsbrief

Als u wilt reageren op de nieuwsbrief, kunt u een mailtje sturen naar nieuwsbrief@diogenes-leiden.nl. Dat adres kunt u ook gebruiken om u aan te melden of af te melden voor het ontvangen van de nieuwsbrief of om een wijziging van uw mailadres door te geven.